

Semi-subsistence farming in the EU: Current situation and future prospects

Sibiu, Romania, 13 – 15 October 2010

Programme

Photo courtesy of Fundația ADEPT

European Commission
Agriculture and
Rural Development

Semi-subsistence farming in the EU:

Current situation and future prospects

Day 1: Wednesday 13 October

09.30 – 10.30 **Plenary session**
Chair: José Manuel Sousa Uva, Director, Directorate General for Agriculture and Rural Development, European Commission

09.30 – 10.00 **Opening remarks and welcome**
- Opening remarks from **Loretta Dormal Marino**, Deputy Director General, Directorate General for Agriculture and Rural Development, European Commission
- Welcome from host country, **Valeriu Tabără**, Minister of Agriculture and Rural Development, Romania

10.00 – 10.30 **Semi-subsistence farming, concepts and key issues**
Sophia Davidova, Reader in European Agricultural Policy, University of Kent

10.30– 11.00 **Coffee**

11.00 – 12.30 **Plenary session**
Chair: Loretta Dormal Marino, Deputy Director General, Directorate General for Agriculture and Rural Development, European Commission

11.00 – 11.30 **EU Rural Development (RD) Policy and semi-subsistence farming. What current RD tools are relevant for semi-subsistence farming and how are they being used?**
Antonis Constantinou, Director, Directorate General for Agriculture and Rural Development, European Commission

11.30 – 12.30 **Discussion**
Introduction to the parallel workshops

12.30 – 14.00 **Lunch**

14.00 – 17.00 **Parallel Workshops 1, 2, 3 & 4**

15.30 – 16.00 **Coffee**

Evening: Dinner offered by Directorate General for Agriculture and Rural Development,

Interpretation

In the plenary sessions, simultaneous interpretation is foreseen from English, French, German, Bulgarian, Polish, Romanian and Italian into English, French, German, Bulgarian, Polish and Romanian. Please note that due to the meeting room/interpretation constraints interpretation in the workshops will be limited to fewer languages.

Workshop 1:

Semi-subsistence farming concepts and key issues

Chair: **Zofia Krzyżanowska**, *General Adviser, Ministry of Agriculture and Rural Development, Poland*
Rapporteur: **Tomas Rättinger**, *Independent consultant, Czech Republic*

- Concepts and definitions of semi-subsistence farming.
- Understanding the meaning of the term in different Member States, small farms, part time farms, hobby farms.

Presentation 1 The example of smallholders in Ireland.

Jim Kinsella, *University College Dublin, Ireland*

Presentation 2 Case study: semi-subsistence farming situation and policy - the example of Hungary.

Csaba Forgács *Ass. Prof. Dr. habil., Corvinus University of Budapest, Hungary*

Workshop 2:

Wider implications of semi-subsistence farming for society and the environment

Chair: **Aivars Lapins**, *Director, Ministry of Agriculture, Latvia*

Rapporteur: **Gwyn Jones**, *Director, European Forum for Nature Conservation and Pastoralism*

- Social issues and semi-subsistence farming.
- Semi-subsistence farming as a social safety net.
- The role of semi-subsistence farming in land management and preserving the environment and the countryside (provision of public goods).

Presentation 1 Case study: semi-subsistence farming and the delivery of environmental benefits in Romania.

Nathaniel Page, *Director, ADEPT Foundation*

Presentation 2 Structural change and social security: semi-subsistence farming in Bulgaria, Poland and Romania. Drawn from the outcomes of the S-Farm project, "Sustainability of semi-subsistence farming in new Member States and acceding countries". **Jana Fritzch**, *Senior Research Associate, IAMO, Germany*

Workshop 3:

Pathways for semi-subsistence farming: Integration into the food chain, diversification

Chair: **Cornelia Mihai**, *General Director, Managing Authority for National Rural Development Programme, Ministry of Agriculture and Rural Development, Romania*

Rapporteur: **Jean-Paul Pellissier**, *Deputy Director, CIHEAM, Montpellier, France*

- Focus on the farmers' perspective.
- Restructuring patterns of semi-subsistence farming.
- Integration into the food chain, constraints and opportunities.
- Diversification into non-agricultural activities.

Presentation 1 Integration of semi-subsistence farming in the food supply chain – new opportunities or new barriers?

Liesbeth Dries, *Agricultural Economics and Rural Policy Group, Wageningen University*

Presentation 2 Pathways for semi-subsistence farming from experience in EU15: strategies for diversification, pluriactivity, exit strategies!

Elena Saraceno, *EN RD Contact Point*

Presentation 3 Increasing market participation: experience of Romanian Farmers' Market «Targu Taranului».

Teodor Frolu, *Association Group of initiative «Radu Antu Roman»*

Workshop 4:

Reaching and supporting semi-subsistence farms

Chair: **Christodoulos Photiou**, *former Director of the Department of Agriculture, Cyprus*

Rapporteur: **Yanka Kazakova**, *Independent consultant, Bulgaria*

- Focus on RD delivery mechanisms: How are the current policy instruments used in Member States?
- How to reach semi-subsistence farmers.
- Impact of rural development policies on semi-subsistence farming.
- Networking and semi-subsistence farms.

Presentation 1 Evolution of policies for semi-subsistence farming in Poland.

Jan Falkowski, *Warsaw University, Poland*

Presentation 2 Case study, Crofting in Scotland: policies to address semi subsistence farms' needs.

Angus McHattie, *Crofters commission, Isle of Skye, Scotland*

Day 2: Thursday 14 October

09.30 – 12.30 Repeat of parallel Workshops

11.00 – 11.30 Coffee

12.30 – 14.00 Lunch

14.00 – 17.00 Plenary session: Reports of parallel workshops and closing

Chair: **Loretta Dormal Marino**, Deputy Director General, Directorate General for Agriculture and Rural Development, European Commission

14.00 – 14.15 Workshop 1: Semi-subsistence farming concepts and key issues

14.15 – 14.30 Workshop 2: Wider implications of semi-subsistence farming for society and the environment

14.30 – 14.45 Workshop 3: Pathways for semi-subsistence farming: Integration into the food chain, diversification

14.45 – 15.00 Workshop 4: Reaching and supporting semi-subsistence farms

15.00 – 15.45 Questions and answers, discussion

Moderated by **Rob Peters**, Head of Unit, Directorate General for Agriculture and Rural Development, European Commission

15.45 – 16.15 Coffee

16.15 – 17.00 Speech of the Commissioner, discussion

Dacian Cioloș, European Commissioner for Agriculture and Rural Development

Evening: Dinner offered by the Romanian Ministry of Agriculture and Rural Development

Day 3: Friday 15 October

Field visits

Ziua 1: Miercuri 13 octombrie

09.30 – 10.30 Sesiune plenară
Prezidează: José Manuel Sousa Uva, Director, Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală , Comisia Europeană

09.30 – 10.00 Cuvânt de deschidere și urări de bun venit
- Cuvânt de deschidere **Loretta Dormal Marino**, Director General Adjunct, Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală, Comisia Europeană
- Urări de bun venit din partea țării gazdă, **Valeriu Tabără**, Ministrul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, România

10.00 – 10.30 Agricultură de semi-subsistență, concepte și aspecte principale.
Sophia Davidova, Lector în politica agricolă europeană, Universitatea din Kent

10.30– 11.00 Pauză de cafea

11.00 – 12.30 Sesiune plenară
Prezidează: Loretta Dormal Marino, Director General Adjunct, Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală, Comisia Europeană

11.00 – 11.30 Politica de dezvoltare rurală a UE și agricultura de semi-subsistență. Ce instrumente actuale de dezvoltare rurală sunt relevante pentru agricultura de semi-subsistență și cum sunt utilizate acestea?
Antonis Constantinou, Director, Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală, Comisia Europeană

11.30 – 12.30 Dezbateri
Prezentarea atelierelor paralele

12.30 – 14.00 Pauză de masă

14.00 – 17.00 Ateliere paralele 1, 2, 3 și 4

15.30 – 16.00 Pauză de cafea

Seara: Cină oferită de Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală

Traducere

În cadrul sesiunii plenare, este prevăzută traducerea simultană din engleză, franceză, germană, bulgară, poloneză, română și italiană în engleză, franceză, germană, bulgară, poloneză și română. Vă rugăm să rețineți faptul că, având în vedere limitările impuse de sala de reuniune/traducere, traducerea în cadrul atelierelor va fi limitată la mai puține limbi.

Atelierul 1:

Conceptele și principalele aspecte ale agriculturii de semi-subsistență

Prezidează: **Zofia Krzyżanowska**, *Consilier general, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Polonia*
Raportor: **Tomas Ratering**, *Consultant independent, Republica Cehă*

- Conceptele și definițiile agriculturii de semi-subsistență.
- Înțelegerea sensului acestui termen în diferitele state membre, ferme mici, ferme cu timp parțial, ferme „hobby”.

Prezentarea 1 Exemplul micilor agricultori din Irlanda.

Jim Kinsella, *Universitatea „College Dublin”, Irlanda*

Prezentarea 2 Studiu de caz: situația și politica agriculturii de semi-subsistență – exemplul Ungariei.

Csaba Forgács, *Ass. Prof. Dr. habil., Universitatea Corvinus din Budapesta, Ungaria*

Atelierul 2:

Implicațiile mai ample ale agriculturii de semi-subsistență pentru societate și mediu

Prezidează: **Aivars Lapins**, *Director, Ministerul Agriculturii, Letonia*

Raportor: **Gwyn Jones**, *Director, Forumul European pentru Conservarea Naturii și Pastoralism*

- Aspecte sociale și agricultura de semi-subsistență.
- Agricultura de semi-subsistență ca mecanism de securitate socială.
- Rolul agriculturii de semi-subsistență în gestiunea terenurilor și protecția mediului și a peisajului (furnizarea de bunuri publice).

Prezentarea 1 Studiu de caz: agricultura de semisubsistență și furnizarea de beneficii de mediu în România

Nathaniel Page, *Director, Fundația ADEPT*

Prezentarea 2 Schimbări structurale și securitatea socială a agriculturii de semi-subsistență în Bulgaria, Polonia și România. Extras din rezultatele proiectului S-Farm, „Sustenabilitatea fermelor de semi-subsistență în noile state membre și în țările în curs de aderare”.

Jana Fritzch, *Cercetător Senior Asociat, IAMO, Germania*

Atelierul 3:

Direcții pentru agricultura de semi-subsistență: integrarea în lanțul alimentar, diversificare

Prezidează: **Cornelia Mihai**, *Director General, Autoritatea de Management pentru PNDR, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, România*

Raportor: **Jean-Paul Pellissier**, *Director Adjunct, CIHEAM, Montpellier, Franța*

- Accent asupra perspectivei fermierilor.
- Restructurarea tiparelor agriculturii de semi-subsistență.
- Integrarea în lanțul alimentar, constrângeri și oportunități.
- Diversificarea în activități neagricole.

Prezentarea 1 Integrarea agriculturii de semi-subsistență în lanțul alimentar – noi oportunități sau noi obstacole?

Liesbeth Dries, *Grupul Economie Agricolă și Politică Rurală, Universitatea Wageningen*

Prezentarea 2 Direcții pentru agricultura de semi-subsistență din experiența UE 15: strategii de diversificare, pluriactivitate, strategii de redresare. **Elena Saraceno**, *Persoana de contact a REDR*

Prezentarea 3 Îmbunătățirea participării pe piață: experiența Pieței fermierilor români «Târgul Tăranului».

Teodor Frolu, *Asociația grupului de inițiativă «Radu Antu Roman»*

Atelierul 4:

Abordarea și sprijinirea fermelor de semi-subsistență

Prezidează: **Christodoulos Photiou**, *fost Director al Departamentului Agricultură, Cipru*

Raportor: **Yanka Kazakova**, *Consultant independent, Bulgaria*

- Accent asupra mecanismelor de realizare a politicii de dezvoltare rurală: cum sunt utilizate actualele instrumente de politică în statele membre?
- Cum să ajungi la agricultura de semi-subsistență.
- Impactul politicilor de dezvoltare rurală asupra agriculturii de semi-subsistență.
- Activitatea în rețea și fermele de semi-subsistență.

Prezentarea 1 Evoluția politicilor pentru agricultura de semi-subsistență în Polonia.

Jan Falkowski, *Universitatea din Varșovia, Polonia*

Prezentarea 2 Studiu de caz, Fermele mici în Scoția: politici destinate să răspundă nevoilor fermelor de semi-subsistență.

Angus McHattie, *Crofter's commission, Isle of Skye, Scoția*

Ziua 2: Joi 14 octombrie

09.30 – 12.30 Repetarea atelierelor paralele

11.00 – 11.30 Pauză de cafea

12.30 – 14.00 Pauză de masă

14.00 – 17.00 Sesiune plenară: Rapoartele atelierelor paralele și încheiere, prezidată de **Loretta Dormal Marino**, Director General Adjunct, Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală, Comisia Europeană

14.00 – 14.15 **Atelierul 1:** Conceptele și principalele aspecte ale agriculturii de semi-subzistență

14.15 – 14.30 **Atelierul 2:** Implicații mai ample ale agriculturii de semi-subzistență pentru societate și mediu

14.30 – 14.45 **Atelierul 3:** Direcții pentru agricultura de semi-subzistență: integrarea în lanțul alimentară, diversificare

14.45 – 15.00 **Atelierul 4:** Abordarea și sprijinirea fermelor de semisubzistență

15.00 – 15.45 **Intrebări și răspunsuri, discuții,** moderată de **Rob Peters**, Șef serviciu, Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală, Comisia Europeană

15.45 – 16.15 Pauză de cafea

16.15 – 17.00 **Discurs al Comisarului, Discurs de închidere**
Dacian Cioloș, Comisar European pentru agricultură și dezvoltare rurală

Seara: Cină oferită de către Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, România

Ziua 3: Vineri 15 octombrie

Vizite pe teren

L'agriculture de semi-subsistance dans l'EU:

Situation actuelle et perspectives»

1er jour: mercredi 13 octobre

09.30 – 10.30

Session plénière

Présidence: José Manuel Sousa Uva, directeur, Direction Générale de l'agriculture et du développement rural, Commission européenne

09.30 – 10.00

Allocutions d'ouverture et de bienvenue

- Allocution d'ouverture: **Loretta Dormal Marino**, directrice générale adjointe, Direction Générale de l'agriculture et du développement rural, Commission européenne
- Allocution de bienvenue du pays d'accueil: **Valeriu Tabără**, ministre de l'agriculture et du développement rural, Roumanie

10.00 – 10.30

L'agriculture de semi-subsistance, concepts et questions clés

Sophia Davidova, maître de conférence en politique agricole européenne, Université de Kent

10.30 – 11.00

Café

11.00 – 12.30

Session plénière

Présidence: **Loretta Dormal Marino**, directrice générale adjointe, Direction Générale de l'agriculture et du développement rural, Commission européenne

11.00 – 11.30

Politique de l'UE sur le développement rural et l'agriculture de semi-subsistance. Parmi les outils de développement rural actuels, quels sont ceux adaptés à l'agriculture de semi-subsistance et comment sont-ils utilisés?

Antonis Constantinou, directeur, Direction Générale de l'agriculture et du développement rural, Commission européenne

11.30 – 12.30

Discussion

Présentation des ateliers parallèles

12.30 – 14.00

Déjeuner

14.00 – 17.00

Ateliers parallèles 1, 2, 3 et 4

15.30 – 16.00

Café

Soirée:

Dîner offert par la Direction Générale de l'agriculture et du développement rural

Interprétation

Lors des sessions plénières, des services d'interprétation simultanée sont prévus depuis l'anglais, le français, l'allemand, le bulgare, le polonais, le roumain et l'italien vers l'anglais, le français, l'allemand, le bulgare, le polonais et le roumain. Veuillez noter qu'en raison de contraintes liées aux services d'interprétation ou aux salles de réunion, les langues proposées seront moins nombreuses lors des ateliers.

Atelier 1:

L'agriculture de semi-subsistance, concepts et questions clés

Présidence: **Zofia Krzyżanowska**, *conseillère générale, Ministère de l'agriculture et du développement rural, Pologne*
Rapporteur: **Tomas Ratering**, *consultant indépendant, République tchèque*

- Concepts et définitions de l'agriculture de semi-subsistance
- Comprendre la signification du terme dans les différents États membres: petites exploitations, exploitations à temps partiel, fermes de loisir («hobby farms»)

Présentation 1 L'exemple des petits exploitants en Irlande.

Jim Kinsella, *University College, Dublin, Irlande*

Présentation 2 Étude de cas: Situation de l'agriculture de semi-subsistance et politique en la matière: l'exemple de la Hongrie.

Csaba Forgács, *professeur agrégé, Université Corvinus de Budapest, Hongrie*

Atelier 2:

Les conséquences sociales et environnementales de l'agriculture de semi-subsistance

Présidence: **Aivars Lapins**, *directeur, ministère de l'agriculture, Lettonie*

Rapporteur: **Gwyn Jones**, *directeur, Forum européen sur la conservation de la nature et le pastoralisme*

- Les enjeux sociaux de l'agriculture de semi-subsistance
- L'agriculture de semi-subsistance comme filet de sécurité social
- Le rôle de l'agriculture de semi-subsistance dans la gestion des terres et la protection de l'environnement (biens publics)

Présentation 1 Étude de cas: Les bénéfices environnementaux de l'agriculture de semi-subsistance en Roumanie.

Nathaniel Page, *directeur, fondation ADEPT*

Présentation 2 Durabilité et conséquences sociales de l'agriculture de semi-subsistance en Bulgarie, Pologne et Roumanie. Présentation tirée des conclusions du projet «S-Farm» sur la durabilité des systèmes agricoles de semi-subsistance dans les nouveaux États membres et les pays en voie d'adhésion.

Jana Fritsch, *chargée de recherches adjointe, IAMO, Allemagne*

Atelier 3:

Voies pour l'agriculture de semi-subsistance: intégration dans la chaîne alimentaire, diversification.

Présidence: **Cornelia Mihai**, *directrice générale, ministère de l'agriculture et du développement rural, Roumanie*

Rapporteur: **Jean-Paul Pellissier**, *Adjoint au Directeur, CIHEAM, Montpellier, France*

- Le point de vue de l'exploitant
- Restructuration des modèles d'agriculture de semi-subsistance
- Intégration dans la chaîne alimentaire, contraintes et possibilités
- Diversification dans des activités non agricoles

Présentation 1 L'intégration de l'agriculture de semi-subsistance dans la chaîne alimentaire: nouvelles possibilités ou nouveaux obstacles? **Liesbeth Dries**, *Groupe sur les sciences économiques agricoles et la politique rurale, Université de Wageningen*

Présentation 2 Voies pour l'agriculture de semi-subsistance d'après l'expérience dans l'UE15: stratégies de diversification, pluriactivité, «stratégies de sortie». **Elena Saraceno**, *Contact Point du RE DR*

Présentation 3 S'insérer davantage dans le marché: l'expérience du marché d'agriculteurs roumains «Targul Taranului».

Teodor Frolu, *Association «Radu Antu Roman»*

Atelier 4:

Atteindre et apporter un soutien aux exploitations de semi-subsistance

Présidence: **Christodoulos Photiou**, *ancien directeur du Département de l'agriculture, Chypre*

Rapporteur: **Yanka Kazakova**, *consultant indépendant, Bulgarie*

- Gros plan sur les mécanismes de mise en œuvre du développement rural: comment les instruments politiques actuels sont-ils utilisés dans les États membres?
- Comment atteindre l'agriculture de semi-subsistance?
- Impact des politiques de développement rural sur l'agriculture de semi-subsistance
- Mise en réseaux et exploitations de semi-subsistance

Présentation 1 Évolution des politiques pour l'agriculture de semi-subsistance en Pologne.

Jan Falkowski, *Université de Varsovie, Pologne*

Présentation 2 Étude de cas, la micro-agriculture en Ecosse: les politiques pour répondre aux besoins des exploitations de semi-subsistance en Écosse. **Angus McHattie**, *Commission des micro-exploitations, Ile de Skye, Ecosse*

2e jour: jeudi 14 octobre

09.30 – 12.30 Répétition des ateliers parallèles

11.00 – 11.30 Café

12.30 – 14.00 Déjeuner

14.00 – 17.00 **Session plénière: Rapports sur les ateliers parallèles et clôture**
sous la présidence de **Loretta Dormal Marino**, directrice générale adjointe, Direction Générale de l'agriculture et du développement rural, Commission européenne

14.00 – 14.15 **Atelier 1:** L'agriculture de semi-subsistance, concepts et questions clés

14.15 – 14.30 **Atelier 2:** Les conséquences sociales et environnementales de l'agriculture de semi-subsistance

14.30 – 14.45 **Atelier 3:** Voies pour l'agriculture de semi-subsistance: intégration dans la chaîne alimentaire, diversification

14.45 – 15.00 **Atelier 4:** Atteindre et apporter un soutien à l'agriculture de semi-subsistance

15.00 – 15.45 **Discussion avec le groupe d'experts**,
modérée par **Rob Peters**, chef d'unité, Direction Générale de l'agriculture et du développement rural, Commission européenne

15.45 – 16.15 Café

16.15 – 17.00 **Discours de clôture, discussion**
Dacian Cioloș, commissaire européen à l'agriculture et au développement rural

Soirée: Dîner offert par le ministère roumain de l'agriculture et du développement rural

3e jour: vendredi 15 octobre

Visites de terrain

Tag 1: Mittwoch, 13. Oktober

09.30 – 10.30 Plenarsitzung
Vorsitz: José Manuel Sousa Uva, Direktor, Generaldirektion Landwirtschaft und ländliche Entwicklung, Europäische Kommission

09.30 – 10.00 Eröffnungsworte und Willkommensrede
- Eröffnungsworte von **Loretta Dormal Marino**, stellvertretende Generaldirektorin, Generaldirektion Landwirtschaft und ländliche Entwicklung, Europäische Kommission
- Willkommensrede vom Vertreter des Gastlandes, **Valeriu Tabără**, Landwirtschaftsminister von Rumänien

10.00 – 10.30 Semisubsistenzlandwirtschaft, Konzepte und zentrale Fragen
Sophia Davidova, Lektorin für Europäische Landwirtschaftspolitik, Universität Kent (Großbritannien)

10.30– 11.00 Kaffeepause

11.00 – 12.30 Plenarsitzung
Vorsitz: Loretta Dormal Marino, stellvertretende Generaldirektorin, Generaldirektion Landwirtschaft und Ländliche Entwicklung, Europäische Kommission

11.00 – 11.30 Europäische F&E-Politik und Semisubsistenzlandwirtschaft. Welche aktuellen F&E-Instrumente sind für die Semisubsistenzlandwirtschaft relevant und wie werden diese eingesetzt?
Antonis Constantinou, Direktor, Generaldirektion Landwirtschaft und Ländliche Entwicklung, Europäische Kommission

11.30 – 12.30 Diskussion
Einführung in die parallel stattfindenden Workshops

12.30 – 14.00 Mittagessen

14.00 – 17.00 Parallele Workshops 1, 2, 3, 4

15.30 – 16.00 Kaffeepause

Abends: Abendessen (angeboten von der Generaldirektion Landwirtschaft und Ländliche Entwicklung)

Verdolmetschung

Während der Plenarsitzung ist die Simultanverdolmetschung aus dem Englischen, Französischen, Deutschen, Bulgarischen, Polnischen, Rumänischen und Italienischen ins Englische, Französische, Deutsche, Bulgarische, Polnische und Rumänische vorgesehen. Beachten Sie, dass in den Workshops aufgrund der räumlichen und technischen Beschränkungen eine Verdolmetschung nur für einige wenige Sprachen angeboten wird.

Workshop 1:

Semisubsistenzlandwirtschaft, Konzepte und zentrale Fragen**Vorsitz:** Zofia Krzyżanowska, *Allgemeine Beraterin, Landwirtschaftsministerium, Polen***Referent:** Tomas Rätinger, *unabhängiger Berater, Tschechische Republik*

- Konzepte und Definitionen der Semisubsistenzlandwirtschaft
- Bedeutung des Begriffs in den verschiedenen Mitgliedsstaaten, kleine Landwirtschaftsbetriebe, Nebenerwerbsbetriebe, Hobbyfarmen

Vortrag 1 Das Beispiel der Kleinbauern in Irland.**Jim Kinsella**, *University College Dublin, Irland***Vortrag 2** Fallstudie: Semisubsistenzlandwirtschaft – Situation und Politik am Beispiel Ungarns.**Csaba Forgács**, *Ass. Prof. Dr. habil., Corvinus Universität Budapest, Ungarn*

Workshop 2:

Auswirkungen der Semisubsistenzlandwirtschaft auf Gesellschaft und Umwelt**Vorsitz:** Aivars Lapins, *Direktor, Landwirtschaftsministerium, Lettland***Referent:** Gwyn Jones, *Direktor, Europäisches Forum für Naturschutz und Pastoralismus*

- Soziale Fragen und Semisubsistenzlandwirtschaft
- Semisubsistenzlandwirtschaft als soziales Netz
- Die Rolle der Semisubsistenzlandwirtschaft in Landbewirtschaftung und im Erhalt der Umwelt und der Landschaft (Bereitstellung öffentlicher Güter).

Vortrag 1 Fallstudie: Semisubsistenzlandwirtschaft und die Vorteile für die Umwelt in Rumänien.**Nathaniel Page**, *Direktor, Fundatia ADEPT***Vortrag 2** Strukturwandel und soziale Sicherheit: Semisubsistenzlandwirtschaft in Bulgarien, Polen und Rumänien.Grundlage sind die Ergebnisse des S-Farm-Projekts, „Sustainability of semi-subsistence farming in new Member States and acceding countries“. **Jana Fritsch**, *Wissenschaftlerin, IAMO, Deutschland*

Workshop 3:

Modelle für die Semisubsistenzlandwirtschaft: Integration in die Lebensmittelkette, Diversifikation**Vorsitz:** Cornelia Mihai, *Generaldirektorin, Verwaltungsbehörde für das Entwicklungsprogramm für den ländlichen Raum, Landwirtschaftsministerium, Rumänien***Referent:** Jean-Paul Pellissier, *Stellvertretender Direktor, CIHEAM, Montpellier, Frankreich*

- Die Perspektive der Bauern im Fokus
- Umstrukturierung und Veränderungen der Semisubsistenzlandwirtschaft
- Integration in die Lebensmittelkette, Grenzen und Möglichkeiten
- Diversifikation in nicht-landwirtschaftliche Aktivitäten

Vortrag 1 Integration der Semisubsistenzlandwirtschaft in die Lebensmittelkette – neue Möglichkeiten oder neue Beschränkungen? **Liesbeth Dries**, *Arbeitsgruppe für Agrarwissenschaft und ländliche Politik, Universität Wageningen, Niederlande***Vortrag 2** Modelle für die Semisubsistenzlandwirtschaft (Erfahrungen der EU-15-Staaten): Strategien zur Diversifikation, Erwerbsskombination, „Exitstrategien“. **Elena Saraceno**, *ENRD Contact Point***Vortrag 3** Stärkung der Teilnahme am Markt: Erfahrungen mit dem rumänischen Bauernmarkt «Targul Taranului». **Teodor Frolu**, *Verein Initiativgruppe «Radu Antu Roman»*

Workshop 4:

Erfolgreiche Umsetzung und Unterstützung der Semisubsistenzlandwirtschaft**Vorsitz:** Christodoulos Photiou, *Ehemaliger Direktor des Landwirtschaftsministeriums, Zypern***Referent:** Yanka Kazakova, *unabhängiger Berater, Bulgarien*

- Umsetzungsmechanismen der F&E-Politik im Fokus: Wie werden die gegenwärtigen politischen Instrumente in den Mitgliedsstaaten genutzt?
- Wie kann Semisubsistenzlandwirtschaft erfolgreich umgesetzt werden?
- Auswirkungen der Politik für die ländliche Entwicklung auf die Semisubsistenzlandwirtschaft.
- Vernetzung und Semisubsistenzlandwirtschaft.

Vortrag 1 Entwicklung einer Politik für die Semisubsistenzlandwirtschaft in Polen.**Jan Falkowski**, *Universität Warschau, Polen***Vortrag 2** Fallstudie, Kleine Bauernhöfe in Schottland: Politik für Semisubsistenzbetriebe und deren Anforderungen.**Angus McHattie**, *Verband der Kleinpächter, Isle of Skye, Schottland*

Tag 2: Donnerstag, 14. Oktober

09.30 – 12.30 **Wiederholung der parallelen Workshops**

11.00 – 11.30 **Kaffeepause**

12.30 – 14.00 **Mittagessen**

14.00 – 17.00 **Plenarsitzung: Berichte von den parallelen Workshops und Abschluss unter dem Vorsitz von **Loretta Dormal Marino**, stellvertretende Generaldirektorin, Generaldirektion Landwirtschaft und Ländliche Entwicklung, Europäische Kommission**

14.00 – 14.15 **Workshop 1:** Semisubsistenzlandwirtschaft, Konzepte und zentrale Fragen

14.15 – 14.30 **Workshop 2:** Auswirkungen der Semisubsistenzlandwirtschaft auf Gesellschaft und Umwelt

14.30 – 14.45 **Workshop 3:** Modelle für die Semisubsistenzlandwirtschaft: Integration in die Lebensmittelkette, Diversifikation

14.45 – 15.00 **Workshop 4:** Erfolgreiche Umsetzung und Unterstützung der Semisubsistenzlandwirtschaft

15.00 – 15.45 **Fragen und Antworten, Diskussion mit den Gremiumsmitgliedern unter der Moderation von **Rob Peters**, Abteilungsleiter, Generaldirektion Landwirtschaft und Ländliche Entwicklung, Europäische Kommission**

15.45 – 16.15 **Kaffeepause**

16.15 – 17.00 **Rede des Kommissars, Diskussion**
Dacian Cioloș, EU-Kommissar für Landwirtschaft und ländliche Entwicklung

Abends: Abendessen auf Einladung des rumänischen Ministers für Landwirtschaft und ländliche Entwicklung

Tag 3: Freitag, 15. Oktober

Exkursion

Ден 1: сряда, 13 октомври

09.30 – 10.30 **Пленарно заседание**
Председател: Жозе Мануел Суза Ува (José Manuel Sousa Uva), директор, ГД Земеделие и развитие на селските райони, Европейска комисия

09.30 – 10.00 **Встъпителни бележки и приветствие към участниците**
- встъпителни бележки от **Лорета Дормал Марино (Loretta Dormal Marino)**, заместник генерален директор, ГД Земеделие и развитие на селските райони, Европейска комисия;
- приветствие към участниците от страната домакин, **Валериу Табъръ (Valeriu Tabără)**, министър на земеделието и развитието на селските райони, Румъния

10.00 – 10.30 **Полупазарни селскостопански дейности, концепции и основни проблеми**
София Давидова (Sophia Davidova), лектор по европейска селскостопанска политика, Университет в Кент

10.30 – 11.00 **Кафе пауза**

11.00 – 12.30 **Пленарно заседание**
Председател: Лорета Дормал Марино (Loretta Dormal Marino), заместник генерален директор, ГД Земеделие и развитие на селските райони, Европейска комисия

11.00 – 11.30 **Политика на ЕС за развитие на селските райони и полупазарните стопански дейности. Кои съвременни средства за развитие на селските райони са подходящи за полупазарните селскостопански дейности и как се използват те?**
Антонис Константину (Antonis Constantinou), директор, ГД Земеделие и развитие на селските райони, Европейска комисия

11.30 – 12.30 **Обсъждане, Въведение в паралелните работни семинари**

12.30 – 14.00 **Обяд**

14.00 – 17.00 **Паралелни работни семинари 1, 2, 3 и 4**

15.30 – 16.00 **Кафе пауза**

Вечерна програма: Вечеря, организирана от ГД Земеделие и развитие на селските райони

Устен превод

По време на пленарните заседания е предвидено да се осигури синхронен превод от английски, френски, немски, български, полски, румънски и италиански език на английски, френски, немски, български, полски и румънски език. Имайте предвид, че поради съображения, свързани със заседателната зала/устния превод, по време на работните семинари устният превод ще бъде ограничен до по-малко езици.

Работен семинар 1:

Полупазарни селскостопански дейности, концепции и основни въпроси

Председател: **Зофия Кржижановска (Zofia Krzyżanowska)**, главен съветник, Министерство на земеделието и развитието на селските райони, Полша

Докладчик: **Томас Ратингер (Tomas Ratering)**, независим консултант, Чехия

- концепции и определения за полупазарни селскостопански дейности;
- разбиране на смисъла на термина в отделните държави членки, малки стопанства, стопанства за частична заетост, „стопанства за упражняване на хоби“.

Презентация 1 Примерът на дребните земеделски стопани в Ирландия.

Джим Кинсела (Jim Kinsella), Университетски колеж в Дъблин, Ирландия (подлежи на уточняване)

Презентация 2 Изследване на конкретни случаи: положението на полупазарните селскостопански дейности и политиката, свързана с тях – примерът на Унгария. **Чаба Форгач (Csaba Forgács)**, доц. д.ф.н., Университет „Корвинус“ в Будапеща, Унгария

Работен семинар 2:

По-широки последици от полупазарните селскостопански дейности за обществото и околната среда

Председател: **Айварс Лапинс (Aivars Lapins)**, директор, Министерство на земеделието, Латвия

Докладчик: **Гвин Джоунс (Gwyn Jones)**, директор, Европейски форум за съхранение на природата и скотовъдство

- социални въпроси и полупазарни селскостопански дейности;
- полупазарните селскостопански дейности като социална защитна мрежа;
- ролята на полупазарните селскостопански дейности в управлението на земята и опазването на околната среда и ландшафта (обществени блага).

Презентация 1 Изследване на конкретни случаи: полупазарните селскостопански дейности и предоставянето на ползи за околната среда в Румъния. **Натаниъл Пейдж (Nathaniel Page)**, директор, Фондация ADEPT

Презентация 2 Структурни промени и социална сигурност: полупазарни селскостопански дейности в България, Полша и Румъния. Информация от резултатите от проекта S-Farm „Устойчивост на полупазарните селскостопански дейности в новите държави членки и в присъединяващите се държави“.

Яна Фрич (Jana Fritzch), старши научен сътрудник, Институт IAMO, Германия

Работен семинар 3:

Пътища за развитие на полупазарните селскостопански дейности: интегриране в хранителната верига, диверсификация

Председател: **Корнелия Михай (Cornelia Mihai)**, генерален директор, Управляващ орган на НППСР, Министерство на земеделието и развитието на селските райони, Румъния

Докладчик: **Жан-Пол Пелисие (Jean-Paul Pellissier)**, заместник директор, CINEAM, Монпелье, Франция

- фокус върху гледната точка на земеделските стопани;
- модели на реструктуриране на полупазарните селскостопански дейности;
- интегриране в хранителната верига, ограничения и възможности;
- диверсификация в неземеделски дейности.

Презентация 1 Интегриране на полупазарните селскостопански дейности във веригата за доставка на хранителни стоки – нови възможности или нови бариери? **Лизбет Дрийс (Liesbeth Dries)**, Група за селскостопанска икономика и политика за селските райони, Университет „Вагенинген“

Презентация 2 Пътища за развитие за полупазарните селскостопански дейности от опита в ЕС-15: стратегии за диверсификация, многофункционалност, „стратегии за изход“. **Елена Сарацено (Elena Saraceno)**, Европейска мрежа за развитие на селските райони (ENRD), звено за контакт

Презентация 3 Увеличаване на пазарното участие: опит на румънския фермерски пазар „Targul Taranului“, **Теодор Фролу (Teodor Froлу)**, Инициативно сдружение „Radu Antu Roman“

Работен семинар 4:

Осъществяване на връзка с полупазарните земеделски стопанства и оказване на подкрепа

Председател: **Христодулос Фотиу (Christodoulos Photiou)**, Бивш Директор на департамента по земеделие, Кипър

Докладчик: **Янка Казакова (Yanka Kazakova)**, независим консултант, България

- фокус върху политическите механизми в областта на развитието на селските райони: как се използват настоящите политически инструменти в държавите членки?
- как да осъществим връзка с полупазарните селскостопански дейности;
- въздействие на политиките за развитие на селските райони върху полупазарните селскостопански дейности;
- работата в мрежа и полупазарните земеделски стопанства;

Презентация 1 Развитие на политиките в областта на полупазарните селскостопански дейности в Полша. **Ян Фалковски (Jan Falkowski)**, Варшавски университет, Полша

Презентация 2 Изследване на конкретни случаи, дребното земеделие в Шотландия: политики за отговаряне на потребностите на полупазарните земеделски стопанства. **Ангюс МакХати (Angus McHattie)**, Комисия на дребните земеделски стопани, остров Скай, Шотландия

Ден 2: четвъртък, 14 октомври

09.30 – 12.30 Повторение на паралелните работни семинари

11.00 – 11.30 Кафе пауза

12.30 – 14.00 Обяд

14.00 – 17.00 Пленарно заседание: Доклади от паралелните работни семинари и закриване, Председателстващ – Лорета Дормал Марино (Loretta Dormal Marino), заместник генерален директор, ГД Земеделие и развитие на селските райони, Европейска комисия

14.00 – 14.15 Работен семинар 1: Полупазарни селскостопански дейности, концепции и основни въпроси

14.15 – 14.30 Работен семинар 2: По-широки последици от полупазарните селскостопански дейности за обществото и околната среда

14.30 – 14.45 Работен семинар 3: Пътища за развитие на полупазарните селскостопански дейности: интегриране в хранителната верига, диверсификация

14.45 – 15.00 Работен семинар 4: Осъществяване на връзка с полупазарните земеделски стопанства и оказване на подкрепа

15.00 – 15.45 Въпроси и отговори, обсъждане
Ръководено от **Роб Питърс (Rob Peters)**, началник отдел, ГД Земеделие и развитие на селските райони, Европейска комисия

15.45 – 16.15 Кафе пауза

16.15 – 17.00 Реч на Комисаря, дискусия
Дачиан Чолош (Dacian Cioloș), член на Европейската комисия, отговарящ за селското стопанство и развитието на селските райони

Вечерна програма: Вечеря дадена от Румънското Министерство на земеделието и селските райони

Ден 3: петък, 15 октомври

Посещения на място

Dzień 1: środa, 13 października

09.30 – 10.30   **Sesja plenarna**
Przewodniczący: José Manuel Sousa Uva, Dyrektor w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Komisja Europejska

09.30 – 10.00   **Uwagi wstępne i powitanie**
- Uwagi wstępne: **Loretta Dormal Marino**, Zastępca Dyrektora Generalnego w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Komisja Europejska
- Powitanie w imieniu kraju goszczącego seminarium: **Valeriu Tabără**, Minister Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Rumunia

10.00 – 10.30   **Gospodarstwa niskotowarowe: pojęcia i najważniejsze problemy**
Sophia Davidova, wykładowca z dziedziny europejskiej polityki rolnej, Uniwersytet Hrabstwa Kent

10.30– 11.00   **Kawa**

11.00 – 12.30   **Sesja plenarna**
Przewodnicząca: Loretta Dormal Marino, Zastępca Dyrektora Generalnego w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Komisja Europejska

11.00 – 11.30   **Polityka UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich a gospodarstwa niskotowarowe. Które z obecnie dostępnych instrumentów stymulujących rozwój obszarów wiejskich są wykorzystywane przez gospodarstwa niskotowarowe i jak się je stosuje?**
Antonis Constantinou, Dyrektor w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Komisja Europejska

11.30 – 12.30   **Dyskusja**
Wprowadzenie do warsztatów

12.30 – 14.00   **Lunch**

14.00 – 17.00   **Warsztaty 1, 2, 3 i 4 (odbywają się równolegle)**

15.30 – 16.00   **Kawa**

Wieczór: Kolacja wydawana przez Dyрекję Generalną ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich

Tłumaczenie

Podczas sesji plenarnych przewidziane jest tłumaczenie symultaniczne z języka angielskiego, bułgarskiego, francuskiego, niemieckiego, polskiego, rumuńskiego i włoskiego na język angielski, bułgarski, francuski, niemiecki, polski, rumuński i włoski. Należy pamiętać, że z uwagi na ograniczenia dotyczące sal konferencyjnych i tłumaczy tłumaczenie podczas warsztatów będzie ograniczone do mniejszej liczby języków.

Warsztaty 1:

Gospodarstwa niskotowarowe : pojęcia i najważniejsze problemy

Przewodniczący: **Zofia Krzyżanowska**, *Radca Generalny Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Polska*
Sprawozdawca: **Tomas Rättinger**, *niezależny konsultant, Czechy*

- Pojęcia i definicje gospodarstw niskotowarowych.
- Rozumienie znaczenia tego terminu w różnych państwach członkowskich małe, gospodarstwa rolne, gospodarstwa rolne prowadzone w niepełnym wymiarze godzin, gospodarstwa hobbystyczne.

Prezentacja 1 Przykład gospodarstw niskotowarowych w Irlandii.

Jim Kinsella, *University College Dublin, Irlandia*

Prezentacja 2 Studium przypadku: Gospodarstwa niskotowarowe: sytuacja i polityka - na przykładzie Węgier.

Csaba Forgács, *prof. dr hab., Uniwersytet Corvina w Budapeszcie, Węgry*

Warsztaty 2:

Szerszy wpływ gospodarstw niskotowarowych na społeczeństwo i środowisko

Przewodniczący: **Aivars Lapins**, *Dyrektor, Ministerstwo Rolnictwa, Łotwa*

Sprawozdawca: **Gwyn Jones**, *Dyrektor, Europejskie Forum Ochrony Przyrody i Pasterstwa*

- Problemy społeczne a gospodarstwa niskotowarowe.
- Gospodarstwa niskotowarowe jako sieć bezpieczeństwa socjalnego.
- Rola produkcji gospodarstw niskotowarowych w gospodarowaniu gruntami i ochronie środowiska (dobra publiczne).

Prezentacja 1 Studium przypadku: Gospodarstwa niskotowarowe jako źródło zjawisk korzystnych dla ochrony środowiska w Rumunii. **Nathaniel Page**, *Dyrektor Fundacji ADEPT*

Prezentacja 2 Zmiany strukturalne i bezpieczeństwo socjalne gospodarstw niskotowarowych w Bułgarii, Polsce i Rumunii. Na podstawie wyników projektu S-Farm „Zrównoważony rozwój produkcji rolnej w gospodarstwach niskotowarowych w nowych państwach członkowskich i krajach przystępujących do UE”.

Jana Fritzch, *pracownik naukowo-badawczy (Senior Research Associate) w Instytucie ds. Rozwoju Rolnictwa w Europie Środkowo-Wschodniej (IAMO), Niemcy*

Warsztaty 3:

Możliwe kierunki rozwoju produkcji rolnej w gospodarstwach niskotowarowych: integracja z łańcuchem żywnościowym, dywersyfikacja

Przewodniczący: **Cornelia Mihai**, *Dyrektor Generalny, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Rumunia*

Sprawozdawca: **Jean-Paul Pellissier**, *Zastępca Dyrektora, CIHEAM, Montpellier, Francja*

- Koncentracja na perspektywach rolników.
- Trendy restrukturyzacji produkcji gospodarstw niskotowarowych
- Integracja z łańcuchem żywnościowym, ograniczenia i możliwości.
- Dywersyfikacja w kierunku działalności pozarolniczej.

Prezentacja 1 Integracja produkcji rolnej gospodarstw niskotowarowych z łańcuchem żywnościowym - nowe możliwości czy nowe bariery? **Liesbeth Dries**, *Grupa ds. Ekonomiki Rolnictwa i Polityki Rozwoju Obszarów Wiejskich, Uniwersytet Wageningen*

Prezentacja 2 Możliwe kierunki rozwoju produkcji rolnej w gospodarstwach niskotowarowych na podstawie doświadczeń UE15: strategię dywersyfikacji, wieloraka działalność gospodarcza (pluriactivity), „strategie wyjścia”.

Elena Saraceno, *Punkt Kontaktowy ENRD*

Prezentacja 3 Zwiększenie udziału w rynku: doświadczenia Rynku Rumuńskich Rolników «Targul Taranului».

Teodor Frolu, *Stowarzyszenie Na Rzecz Inicjatywy «Radu Antu Roman»*

Warsztaty 4:

Docieranie do gospodarstw niskotowarowych i ich wspieranie

Przewodniczący: **Christodoulos Photiou**, *były Dyrektor Departamentu Rolnictwa, Cypr*

Sprawozdawca: **Yanka Kazakova**, *niezależny konsultant, Bułgaria*

- Koncentracja na mechanizmach wdrażania polityki rozwoju obszarów wiejskich: jakie instrumenty wdrażania tej polityki są obecnie stosowane w państwach członkowskich.
- Sposoby docierania do gospodarstw niskotowarowych.
- Wpływ polityki rozwoju obszarów wiejskich na gospodarstwa niskotowarowe.
- Tworzenie sieci kontaktów a gospodarstwa niskotowarowe.

Prezentacja 1 Ewolucja polityk dot. gospodarstw niskotowarowych w Polsce.

Jan Falkowski, *Uniwersytet Warszawski, Polska*

Prezentacja 2 Studium przypadku: małe gospodarstwa rolne w Szkocji: zasady zaspokajania potrzeb gospodarstw niskotowarowych, **Agus McHattie**, *Komisja ds. Małych Gospodarstw Rolnych; Wyspa Skye; Szkocja*

Dzień 2: czwartek, 14 października

09.30 – 12.30 Powtórka równoległych warsztatów

11.00 – 11.30 Kawa

12.30 – 14.00 Lunch

14.00 – 17.00 **Sesja plenarna: Raporty z równoległych warsztatów i zakończenie**
Przewodnicząca: **Loretta Dormal Marino**, Zastępca Dyrektora Generalnego w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Komisja Europejska

14.00 – 14.15 **Warsztaty 1:** Gospodarstwa niskotowarowe - pojęcia i najważniejsze problemy

14.15 – 14.30 **Warsztaty 2:** Szerszy wpływ gospodarstw niskotowarowych na społeczeństwo i środowisko

14.30 – 14.45 **Warsztaty 3:** Możliwe kierunki rozwoju gospodarstw niskotowarowych: integracja z łańcuchem żywnościowym, dywersyfikacja

14.45 – 15.00 **Warsztaty 4:** Docieranie do gospodarstw niskotowarowych i ich wspieranie

15.00 – 15.45 **Dyskusja z udziałem uczestników panelu**
Moderator: **Rob Peters**, Szef jednostki w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Komisja Europejska, Komisja Europejska

15.45 – 16.15 Kawa

16.15 – 17.00 **Przemówienie Komisarza, dyskusja**
Dacian Cioloș, Europejski Komisarz ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich

Wieczór: Kolacja oferowana przez Rumuńskie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich

Dzień 3: piątek, 15 października

wizyty w terenie

All material relevant to the seminar will be made available online on the EN RD website:
<http://enrd.ec.europa.eu/>